

ZPRÁVY SLUKO

vydává

STUDIJNÍ A LIDOVÝCHOVNÝ ÚSTAV KRAJE OLOMOUCKÉHO

Krajské museum • Krajské výzkumné středisko • Krajská galerie •
Krajská hvězdárna • Přípravný výbor Krajské zoologické a Krajské
botanické zahrady • spolu s Krajskou výzkumnou komisí v Olomouci
Objednávky řiďte na SLUKO, Olomouc I, nám. Republiky 6, tel. 2731

Únor 1953

Čís. 21

K methodice průzkumu přírodního prostředí

Poněvadž Krajské středisko územního plánu ve spolupráci se SLUKO se chystají i letos k dalším komplexním průzkumům v kraji v měřítku okresním, a to hlavně v pohraničí (okresy Jeseník, Šumperk, Bruntál a detailní studie z loni zpracovaného okresu Rýmařov), a protože jsme často dotazováni na methodiku naší práce, podáváme alespoň stručný její nástin.

Potřeba krajinného průzkumu je vyvolána především potřebami hospodářsko-politického plánování včetně plánování územního, využití místních zdrojů surovin a pod. Touto náplní je dána komplexnost celého průzkumu, který se nemůže omezit na jednotlivá dílčí zjišťování, nýbrž musí dodržovat vzájemný soulad geografického prostředí, organismu a člověka. Průzkum geografického prostředí zahrnuje v sobě především poznání podmínek geologických, půdních, hydrologických, porostních a klimatických, k nimž dále přistupují základní údaje o hospodaření člověka v oborech prvovýroby (zemědělství, lesnictví) i v oborech jiných, pokud zasahují do tvárnosti i podstaty krajiny (těžba nerostů, technické úpravy krajiny a pod.). Je samozřejmé, že zjišťování těchto podkladů je první fází průzkumu, které předchází důkladné studium veškeré důležitější literatury i materiálu mapového. Přesto však tato první část průzkumu by byla neúplná a získaný přehled by případně neodpovídal skutečnosti, kdyby nenásledovalo okamžité, důkladné a odborně odpovědné bilancování a hodnocení všech jevů v terénu ve všech závislostech, jako na př. geologický podklad a půda, půda a klima, geomorfologie krajiny a eroze, geografické prostředí a hospodaření člověka atd. atd. Těchto závislostí je velmi mnoho a právě na jejich poznání záleží hodnota průzkumu a hodnota jeho třetí fáze, fáze návrhové.

V této fázi podává průzkumný kolektiv společně a v nejužší spolupráci jednotlivých odborných pracovníků se zástupci lidové správy a složek hospodářského života, zejména JZD, státních statků a lesů atd., na základě získaných theoretických i praktických průzkumných zkušeností návrhy na konečnou úpravu geografického prostředí v tom směru, že prostředí není v tomto procesu prvkem základním, i když je určujícím prvkem vývoje lidské společnosti. Návrhy jsou tedy činěny tak, aby celé prostředí bylo upraveno pro službu člověku a tím aby většina jeho jevů záporných byla postupně zvládnuta a jeho kladné jevy byly postupně využívány a zlepšovány.

Technice vlastních návrhů je nutno věnovat větší pozornost, poněvadž v této fázi dochází opět ke kontaktu s hospodářsko-politickým plánováním a zvláště s plánováním územním. V konečných návrzích je nutno velmi citlivě hodnotit, jakým způsobem nejlépe vyzvedávat klady a rušit zápory, zda zásahy technickými nebo biologickými. Ze zásahů biologických je nutno

zdůraznit funkci lesa a návrhu zalesňování nelesních půd, ať již na plochách nebo formou ochranných a zasakovacích pásů, tak také úpravy vodních toků formou břehových porostů, důsledné zavádění travoplných osevních postupů a speciálních postupů protierosních. Pokud se týká návrhů úprav způsobem technickým, nutno postupovat velmi obezřetně, aby vlastní, přirozený ráz krajiny nebyl nikdy porušen a naopak, aby všechny zbytky původního přirozeného stavu byly důsledně šetřeny a zachovány. Zde nutno zdůraznit význam všech přírodních rezervací již stávajících nebo po případě průzkumem ke chránění navržených.

Tato pracovní metodika byla již ověřena na několika pracovních problémech, zvláště pak na geografickém prostředí okresu rýmařovského, který byl zpracován vloni. Výsledky, které jsou dále rozváděny v konečnou syntézu, ukazují, že právě tento postup účelně určuje nutnost dalších podrobnějších průzkumů již na konkrétně určených místech a pro problémy přesně vymezené. Tímto způsobem je tedy vylučována průměrnost našich dosavadních průzkumových údajů a naopak dosaženo konkrétnosti a cílevědomosti s hlediska místního, věcného i časového.

Dr. Vladimír Strnad

Studijní a lidovému výchovný ústav
kraje Olomouckého

Ing. Miloslav Kopriva

Krajské středisko územního plánu
v Olomouci

Československá akademie věd a Ústav pro plánování při Pačického universitě ve spolupráci s KPK uspořádají v měsíci květnu celostátní ekonomickou konferenci o problematice oblastního plánování. Hlavní referát přednese soudr. Jindřich Janiš, náměstek ministra předsedy SÚP. Tato konference má připravit materiál z úseku oblastního plánování pro ideologickou konferenci čs. ekonomů, která se bude konat na podzim t. r. v Praze. K přípravě této konference budou pozváni KPK jednotlivých krajů.

Krajské museum

Odbor věd přírodních

• *Geologické a paleontologické oddělení* (dr. Vl. Strnad). Referent provedl redakci všech prací z oborů přírodních věd, které vznikly z akcí ústavních i externích pracovníků SLUKO a které budou zahrnuty do připravovaného Sborníku prací SLUKO. — Pro potřebu ústavní, jakož i pro potřebu Krajské plánovací komise sestavil přehlednou mapu nerostných surovin a zejména výskytů rudních v okrese jesenickém. — Z příkazu KPK podal ve spolupráci s referentem pro geografii posudek dvou nově budovaných sídlištních celků v zájmové oblasti olomoucké s konkrétními návrhy. — Referent se účastnil konference Geoplánu v Praze o způsobech provádění komplexních průzkumných akcí a jejich přenášení do územních plánů.

• *Geografické oddělení* (dr. J. Luner) vypracovalo dva elaboráty o sídlištních v kraji Olomouckém. Vedle toho podal referent dva odborné posudky o volbě sídliště v zájmové oblasti Olomoucké. — Spolu s referentem pro geologii účastnil se porady na agrotechnickém oddělení Geoplánu o problémech plánu přeměny přírody.

Velkou část pracovní doby věnoval referent zajišťování výstavby hvězdárny v Olomouci a přípravám plánované výstavy astronomické.

• *Botanické oddělení* (dr. B. Šula). Akce výměny semen s domácími a cizozemskými botanickými zahradami pokračuje dále; prostřednictvím SLUKO je botanická zahrada ve styku s více než 50 zahraničními botanickými zahradami. Z došlých zásilek, především semen dřevinných druhů, budou vypěstovány sazenice a semenáčky pro plánované zelené partie v Krajské zoologické zahradě na Sv. Kopečku. — Z Ústavu pro výzkum léčivých rostlin ve

Velkých Losinách se za spolupráce prof. dr. J. Kabelíka opět rozvíjí akce na podporu pěstování léčivých rostlin, především na školách. **Vyzýváme proto zájemce, aby na naši adresu urychleně podali své žádosti, jinak nemůžeme při jejich pozdním podání zaručit úplné vyřízení.** — Referent vedl exkursi skupiny zájemců do skleníku Sadového kombinátu v Olomouci.

• *Zoologické oddělení* (dr. Vl. Teyrovský). Vedle stálé, běžné agendy (inventarisace sbírek KMO, korespondence s domácími i zahraničními vědeckými ústavy, odborné konsultace a j.) byla podána přírodovědeckému kroužku OPS v Olomouci dne 11. II. instruktáž o sběru a preparaci zvířat. — Referent vypracoval texty náborových oběžníků a příslušných reversů pro vytvoření sboru odborných poradců a spolupracovníků SLUKO a sboru poradců zájmových kroužků, spolupracujících se SLUKO. Na základě takto rozvinuté akce byla již utvořena zoologická sekce stálého sboru odborných poradců a spolupracovníků SLUKO.

Odbor věd o společnosti

• *Zemědělské oddělení* (V. Burian). Na kronikářské besedě v Horce n. Mor., spojené s veřejným vyložení obecní kroniky, byla instalována z fondů zemědělského oddělení KMO výstavka o vývoji zemědělských výrobních prostředků. — Při oddělení byla ustavena stálá komise expertů, složená z agrárních historiků a pracovníků v obou zemědělských produkcích.

• *Vojenské oddělení* (V. Burian). Pro sbírku ručních zbraní byly vyrobeny po vzoru Vojenského historického musea a podle návrhů referentových de-positární stojany. — Do stálé komise expertů se přihlásili odborníci v oborech válečných dějin (zejména napoleonských válek a r. 1866), znalci zbraní, vojenských vyznamenání a j.

• *Národopisné oddělení* (dr. J. Kanyza) spolu s katedrou českého jazyka a literatury na filosofické fakultě PU v Olomouci připravilo vydání brožurky *K průzkumu hanáckých nářečí*, jejímž autorem je prof. dr. Jaromír Bělič. Tato práce má pomoci při provádění rozsáhlého průzkumu hanáckých nářečí, jež svým územním rozložením objímají nejen kraj Olomoucký, ale částečně i Brněnský a Göttswaldovský. Tento dialektologický průzkum je velmi důležitý pro studium jazyka, jak to ukázaly v poslední době rozsáhlé diskuse na školách i v tisku po vydání geniálních Stalinových statí o jazykovědě. Prof. Bělič zhodnotil v této brožuře práci, která byla v hanácké dialektologii vykonána a narýsoval směrnice pro další činnost na tomto poli. Uvedenou brožuru dostali všichni ti, jimž byly zaslány hláskoslovné a tvaroslovné dotazníky, které mají zachytit různé nářeční jevy. Dotazníky budou pak zpracovány zvláštní komisí, v jejímž čele stojí prof. Bělič. Jeho brožuru je možno obdržeti ve SLUKO, Olomouc, nám. Republiky 6, za 10 Kčs.

Jak bylo již dříve oznámeno, podnikli jsme počátky soustavného sběru písní a tanců v našem kraji. Zisky jsou již dnes pozoruhodné. Aby byl zajištěn dostatečný počet připravených sběratelů, připravili jsme ve spolupráci s KS LUT v Olomouci na dny 15.—22. března t. r. kurs pro sběratele a navičovatele lidových písní a tanců. Do tohoto kursu se přihlásilo přes 60 účastníků. Pro dobrou organizaci sběru písní a tanců je třeba, aby sběratelé nebyli při práci zdržováni zdlouhavým pátráním po zpěvácích a tanečnicích a proto v obcích zjišťujeme takové schopné lidi, jakož i znalce starých krajských tanců; budeme rádi, jestliže nás kdokoli upozorní na jejich jména a adresy. Budeme vděční i za to, oznámíte-li nám do Krajského musea též adresy těch, kdož mají nějaké staré zpěvníky, ať tištěné nebo psané, i jednotlivé tisky jarmarečních písní.

Přihlášky do odborné komise pro národopis nám poslalo již 19 členů. Kdo by měl zájem o spolupráci na kterémkoli úseku národopisné práce, necht' se laskavě přihlásí na adresu SLUKO. Prosíme také ostatní, jimž byly přihlášky odeslány, ale zatím nám je nevrátili, aby tak učinili urychleně, abychom mohli celou komisi co nejdříve svolat a rozdělit jednotlivé úkoly.

• *Oddělení pro dějiny dělnického hnutí* (A. T r a v ě n e c). Libreto pro výstavu *Počátky dělnického hnutí v kraji Olomouckém* je dokončeno; po odborném a politickém doplnění přistoupíme k instalaci. — Z historiků fakult PU, ze členů katedry marx-leninismu na PU a z pracovníků církevního oddělení KNV v Olomouci byla utvořena pracovní skupina, která má za úkol vypracovati návrh libreta pro další kulturně-politickou výstavu o úloze církve, největšího feudála v kraji Olomouckém a největšího majetníka půdy na Hané i v celé republice. — V oddělení je zpracováván rozsáhlý materiál o dolování v kraji Olomouckém. — V krajské škole ČSM v Prostějově přednesl referent přednášku na thema *Pokrokové tradice v dějinách českého národa*. — Při otevření nově organisovaného okresního musea v Zábřehu proslovil referent úvodní řeč o úkolech museí v lidových demokraciích.

• Redakční práce příspěvků z historických oborů v připravovaném Sborníku prací SLUKO 1952 provedl ref. V. B u r i a n.

Krajská zoologická zahrada

• Práce na budování naší zoologické zahrady pokračují v plném rozsahu. Krajské středisko územního plánu (Ing. M. K o p ř i v a) vypracovalo spolu s jednatelem přípravného výboru normy na úkolovou práci a zajistilo projekčně veškeré práce, které mají být provedeny v tomto roce. Na projektu rozvodu vody spolupracoval velmi úzce s přípravným výborem Ing. V l. S t r a c h o v s k ý. V současné době jsou zahajovány projekční práce na akce, které plánujeme v r. 1954.

• Na Sv. Kopečku, kam již začínají přicházet ve větším počtu první brigády dobrovolných pracovníků, dokončují odborní pracovníci oplocování pozemku. Připravujeme se již teď na větší brigádnické akce, které započnou jakmile se oteplí.

• Žádáme všechny spolupracovníky, aby sami propagovali i nadále výstavbu zoo a aby sami uzavírali v rámci předmájových závazků a soutěží závazky na odpracování brigád na výstavbě zoo. Lehká práce v lesním prostředí je nejepší rekreací zejména pro pracovníky ze škol a úřadů. Využijte proto této příležitosti a přihlaste se co nejdříve.

Krajská galerie

Rozhodnutím KNV v Olomouci na doporučení Národní galerie v Praze byl Dům umění v Olomouci, Hynaisova 13 přeměněn na Krajské výstavní středisko; budou zde pořádány výstavy všeho druhu. Stálá expozice výtvarného umění XIX. a XX. století byla v důsledku toho převezena do budovy Krajského musea na nám. Republiky 6, kde je instalována v nově upraveném sále ve II. poschodí. Po doplnění exponátů Národní galerií v Praze bude v dubnu t. r. zpřístupněna veřejnosti.

Naše výstavy

• Výstavu výtvarných prací moravských krajů (Olomouce, Brna, Gottwaldova a Ostravy), která proběhla od 14. února do 8. března 1953 v Domě umění v Olomouci, zhlédlo celkem 1.300 návštěvníků.

• Pro příští měsíc je přichystána **Astronomická výstava** a mimo rámec plánovaných výstav jednáme o instalaci výstavy **Lesy v socialismu**, která by proběhla souběžně s akcí *Duben — měsíc lesů*.